

INTERVIEW: WAT KUNNEN WIJ VAN ELKAAR LEREN?

Op 31 mei jongstleden heeft Adri Benschop afscheid genomen als directeur van Expertisecentrum SGLVG De Borg. Nog net voor de afscheidsreceptie zijn twee redactieleden van Onderzoek & Praktijk naar Den Dolder afgereisd om Adri uit te vragen over het hoe, het wat, het waarom en het waartoe van zijn werkzaamheden bij de Borg. Per 1 juni is Adri opgevolgd door Marjet van Baggum, die aan het samenwerkingsverband van Aventurijn-Wier, Trajectum, Ipse de Bruggen-Middenweg en Dichterbij-Stevig de komende periode leiding gaat geven.

Voor de Borg was je directeur van zorginstellingen?

Eerst bij Psychiatrisch Ziekenhuis Jan Wier in Tilburg. Later van Groot-Emaus in Ermelo. In die periode was ik voorzitter van het LODDI, het Landelijk Overleg Directeuren van Debielen Internaten. Als directeur van één van de landelijk achtervanginstellingen had ik toen regelmatig overleg met regionale instellingen die ook een eigen achtervangfunctie wilden creëren maar waarvoor de financiële middelen ontbraken. Die discussie wordt eigenlijk tot op de dag van vandaag gevoerd. In die periode, we praten over de tachtiger jaren, is de Borg ontstaan. Voor instellingen als Groot-Emaus was een samenwerking met de Borg-instellingen weer van groot belang in het kader van het doorplaatsen van onze jongeren en om de behandelingen op elkaar af te stemmen. Wij wilden als orthopedagogische instellingen destijds daarvoor een soortgelijke organisatie als de Borg oprichten, 'de Dijk'. Omdat het toch erg lastig bleek om samenwerkingsafspraken te maken is dit nooit gerealiseerd.

Er is dus aan die doorplaatsingsproblematiek in die 30 jaar niet veel veranderd?

Dat heeft ook met de wet- en regelgeving te maken. Met 18 jaar ben je meerderjarig maar in de meeste gevallen nog niet volwassen genoeg om je eigen beslissingen te nemen. Zeker niet als je daarvoor in een intensieve begeleidingssituatie heb gezeten en dan opeens weer de vrijheid krijgt om naar je eigen regio terug te gaan. Het is misschien een wat ouderwetse opvatting van me dat 18 jaar te jong is om op eigen benen te staan en je naar de volwassenheid begeleid moet worden. Het voort kunnen zetten van de behandeling tot twee- of drie-en-twintig jaar zou een groot goed zijn. En dat dan ook een begeleidende instantie betrokken blijft.

Wordt het gezinssysteem wel voldoende bij die intensieve begeleiding betrokken?

Het was soms heel lastig om iets aan die thuissituatie te doen. Ik sprak een keer een vader op een ouderdag van Emaus, die ik een compliment maakte voor zijn aanwezigheid die dag. "Voor mij hoeft het niet", zei die vader, "Ik doe het voor haar" en hij wees naar zijn vrouw. "Toen ik 14 was werd ik ook de straat op geschopt!". Dat tekent de situatie waar je soms mee te maken hebt.

En ook die discussie over het spreiden van de achtervangfunctie over het land wordt ook nog steeds gevoerd...

Extreem acting-out gedrag vraagt ook om een specialistische behandeling. Ik merk ook nu nog als ik mensen tegenkom die het vak op Emaus geleerd hebben dat wij dezelfde taal spreken. Het praat makkelijker als je weet waarover je het hebt.

Toch ook kritiek op de aanpak binnen Emaus, zeker destijds, waarbij het beheersen van de gedragsproblematiek toch voorop stond?

We hadden afzonderingsruimtes, maar die waren nodig om iemand tegen zichzelf en de groep te beschermen. Tegenwoordig wordt er alles aan gedaan om het gebruik ervan te vermijden. Het gebruiken van macht om gedrag te veranderen is niet goed. Maar ik ben geen inhoudsdeskundige, ik laat dat graag aan de professionals over.

Wat zou je veranderd willen zien in de zorg aan kinderen en jongeren met LVB-problematiek?

Wat ik al zei, de mogelijkheid om langer te kunnen behandelen dan tot 18 jaar. Maar LVB-problematiek is sector overschrijdend. Je ziet die problematiek niet aan de persoon af dus is er een voortdurend onbegrip waarbij er van zelfoverschatting en overschatting door anderen sprake is. Als iets niet lukt is het lastig om dit bij jezelf te onderkennen. Ondanks de toenemende aandacht voor LVB-problematiek, kijk eens naar al die congressen de laatste jaren over dit thema!, blijft het lastig om die problematiek goed en tijdig te onderkennen. Die fantastische screener van Hendrien Kaal helpt hierbij maar toch door het streetwise gedrag en het normale voorkomen van de jongeren én het ontbreken van specifieke kennis bij Jusitie en de GGZ moet je voortdurend blijven uitleggen wat er aan de hand is. Kinderen met (l)vb hebben meer tijd nodig om te snappen wat een ander bedoelt. Ook zijn er andere therapievormen nodig die wat praktischer gericht zijn dan gebruikelijk in de GGZ, denk hierbij aan psychomotore en creatieve therapie. Bij deze groep kinderen en jongeren is een behandeling niet over als een aanmeldingsprobleem is opgelost. Ook de dagbesteding vergt aanpassingen. En dan laat ik nu het (speciaal) onderwijs maar even buiten beschouwing.

Wat betekent dit voor de OBC's?

Het uitsluitend behandelen van kinderen met LVB-problematiek in één sector is geen oplossing. De behandelmethodieken binnen de GGZ en de bejegeningstechnieken in de VB-sector vragen om een samenwerking en uitwisseling tussen deze twee sectoren. Er zou een vangnet moeten komen waarbij de doelgroep in beeld blijft. Ook in mijn werk bij de Borg pleit ik voor levenslange zorg. Een langdurige beperking vraagt om langdurige begeleiding die niet intensief hoeft te zijn. Er moeten mogelijkheden zijn dat het vragen van hulp en ondersteuning laagdrempelig voorhanden is. Soms is het hebben van een adressenbestand al voldoende.

Wat zou 'de zorg' zich moeten aantrekken?

Dat we van die etiketten af moeten en meer de ander moeten ervaren zoals 'ie is. Met angst en repressie moeten we geen gedrag willen veranderen. Onder een gedragsprobleem ligt nog eens de angst om je beperking(en) te laten zien. Ik heb hiervan wat voorbeelden gegeven in mijn columns in *Onderzoek & Praktijk*¹. Na mijn werk bij Groot-Emaus ben ik in een kleinschalige instelling gaan werken op antroposofische basis, Christophorus. In deze instelling staat de menselijke benadering centraal: wat kunnen wij van elkaar leren? Ook mensen met een beperking hebben recht op bestaan. Deze benadering heeft mij ook als persoon gevormd. Ik heb ook als directeur en bestuurder meegenomen en heb dit ook vanuit de Borg proberen uit te dragen.

¹ Zie <http://www.kenniscentrumlhb.nl/images/oenp/oenpvoor2014.pdf> en <http://www.kenniscentrumlhb.nl/images/oenp/oenpna2014.pdf>.

Wat ga je vanaf 1 juni vooral missen?

Het standaardantwoord: de vele contacten die ik heb. Maar ik blijf bij de zorg betrokken als lid van de Raad van Toezicht van een psychiatrisch ziekenhuis. Daarnaast ben ik ook nog steeds betrokken bij een Hospice waar ik jarenlang voorzitter van ben geweest.

Er wachten je geen Zwarte Gat na 1 juni?

Natuurlijk ga ik mijn leven op een andere manier indelen maar daarmee heb ik geen enkele moeite. Vlak voordat ik 65 werd heb ik twee weken uitgetrokken om mij te bezinnen op hoe ik in het leven sta. Ik heb daarover tweehonderd bladzijden volgeschreven, maar dat moet je maar niet opschrijven. Ik heb altijd wel een spirituele kant gehad, maar wil daarmee niet te koop lopen. Van mijn dochter kreeg ik toen het Boek van Vreugde van de Dalai Lama en Desmond Tutu mee². Ondanks alles wat je meemaakt, en deze beide heren hebben wat dit betreft wel het een en ander meegemaakt!, ben je toch in staat om een vreugdevol bestaan te leiden. Tegenslagen maken je sterker! Zo lees ik nu, doe ik overigens al lang, ook luisterboeken in over positief in het leven staan in de blindenbibliotheek. Maar dat moet je allemaal maar niet opschrijven...

² The Dalai Lama Trust, Desmond Tutu en Douglas Abrams (2016). *The Book of Joy*. New York: Penguin Random House LLC (Nederlandse vertaling: Het boek van vreugde. Vertaling door Linda Jansen en uitgegeven door HarperCollins Holland).